

ОКУТУУ АКЫСЫН АЗАЙТУУ ИШКЕ АШЧУ МАСЕЛЕ ЭМЕС ОКШОЙТ

Өлкөбүздөгү жогорку окуу жайлардын студенттери пандемияга байланыштуу окуу акысын 50%га кыскартуу маселесин көтөрүшүдө. Буга байланыштуу Билим берүү жана илим министри Алмазбек Бейшеналиев 14-январда мамлекеттик жогорку окуу жайлардын ректорлорун чакырып, окуу акысын төмөндөтүү мүмкүнчүлүгүн караган жыйын өткөрүп, ЖОЖ жетекчилеринин маалыматын укту. Албетте, министрлик ректорлорго окуу акысын төмөндөтүү боюнча көрсөтмө бере албайт. Министр жолугушуунун жыйынтыгында ЖОЖдордун ректорлоруна ар бир окуу жайда декан, мугалимдер жана студенттердин катышуусу менен жыйындарды өткөрүп, бул маселени кароону тапшырды.

Министрдин тапшырмасынан кийин 15-январда И.Раззаков атындагы Кыргыз мамлекеттик техникалык университетинде ректордун катышуусу астында активист студенттер менен окуу акысын төлөөнү узартуу маселеси талкууланды. Ректор М.Чыныбаев окуу жайдын бюджетинин түзүлүшүн студенттерге тааныштырды. Ал пандемия шартында жабдууларды жана коргонуу каражаттарын сатып алуу боюнча университетте кандай иш-аракеттер жасалганына катышуучулардын көңүлүн бурду. Башкы максат билим берүүнүн сапатын көтөрүүчү жаңы билим берүү технологияларын киргизүү, - дейт ректор. Анын айтымында жаздан баштап аралаш окуу формасына өтүүгө байланыштуу алдыдагы милдеттер дагы көбөйөт. Студент-активисттерге пандемия окутуучулардын компьютердик жөндөмдөрүн тиешелүү деңгээлге көтөрүүнү талап кылганы айтылды. Аралыктан окутууга өтүү эч качан окутуучулардын

Кыргыз улуттук агрардык университетинин ректору Рысбек Нургазиев

санынын кыскарышына алып келбейт, ошол эле учурда күчтүү материалдык-техникалык базаны чындоого мажбурлайт деп түшүндүрүштү. Жыйында контракт акысын азайтуу жөнүндө сөз болгон жок. Контракт акысын төлөө мөөнөтүн узартуу жөнүндө айтылды.

Студенттер менен ушундай эле жыйын Кыргыз улуттук агрардык университетинде да болду.

Эгерде пандемия шартында онлайн окуу үнөмдүү болду дегендер болсо жаңылышат. Тескерисинче ашыкча каражат сарптоого алып келгендигин белгилөөгө болот.

Университеттин ректору Рысбек Нургазиев окуу жайдын бюджетинин аткарылышы менен тааныштырып, студенттерге тиешелүү маалыматтарды берди. Соцфондго чегерүүлөрдү кошо алганда бюджеттик эмес каражаттардын 78,8%и эмгек акыга кетет. Калганы коммуналдык жана башка чыгымдарга жумшалат. Студенттер да өз көз караштарын айтышты. Бирок контракт акысын азайтуу маселеси чечилген жок. Ректор Рысбек Нургазиев контракт акысын төлөө мөөнөтүн узартууну кароону убада кылды.

Чындыгында контракт акысын 50%га төмөндөтүү талабы ишке ашчудай эмес. Мамлекет азырынча билим берүү тармагынын муктаждыгын толук өлчөмдө каржылоого жетише электигин эске алганда окуу акысын азайтуу окуу

И.Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин ректору Төлөбек Абдракманов

жайдын каржылык абалына катуу эле сокку урушу мүмкүн.

Биз студенттердин талабына ылайык окуу акысын азайтуу маселеси боюнча И.Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин ректору Төлөбек Абдракмановго кайрылдык. Төлөбек Абылович бул маселеге карата позициясын төмөнкүчө билдирди:

– ЖОЖдордун студенттеринин окуу акысын төмөндөтүү маселеси өтө орчундуу жана абдан опурталдуу.

Менин оюмча, бул маселени жапырт бир позициядан карап, анан бир эле шилтем менен чечип коюш туура эмес.

Биринчиден, ЖОЖдордогу 14 миң окутуучунун жана техникадан баштап, лабораторияларды, бухгалтерия, окуу бөлүмдөрүн, чарба иштерин, ректораттарды кыймылдатып жаткан кызматчылардын эмгек акысынын азайышына алып келет. Алардын ар бири менен жыл башында түзүлгөн келишимдер бузулат жана иш таштоолор, митингдер менен соттошуулар башталат.

Кыргызстандын мамлекеттик ЖОЖдорундагы орточо окуу акысы 28-30 миң сомду түзүп, аны бир окуу жылындагы 10 айга бөлгөндө, айына 2800 - 3 миң сом болот. Ошол эле учурда өлкөдөгү мыкты билим берген “топовый” мектептердеги бир жылдык орточо окуу акысы 35500 сомду түзөөрүн эске алып койсок.

Ойлонуш иш кылалы

Кыргызстандын мамлекеттик ЖОЖдорундагы окуу акысы башка өлкөлөрдүн ЖОЖдорундагы окуу акыларынан төмөн. Мындан ары дагы кайсы жакка барабыз?

Ушундан улам кыргыздын “Арзандын тузу татыбайт” деген макалын келтирип, студенттерге жана ата-энелерге кайрылаарым – эптеп-септеп, өп-чап каражат менен болбогон маянага мыкты окутуучуларды жалдап, мыкты билим алабыз деген ой туура эмес. Ансыз деле биздин мыкты окутуучулар АУЦА, УЦА, КТУ “Манас”, КРСУ сыяктуу ЖОЖдорго кетип калууда. Ушундай көз караштагы мамлекеттик саясаттын жана кайдыгер коомчулуктун айынан мектеп мугалимдеринин материалдык абалы менен коомдук статусун аянычтуу абалга жеткирип алып, азыр мектеп мугалимдеринин мурдагы абалын кайрадан ордуна келтире албай жатабыз. Эми ЖОЖ окутуучуларын чөгөлөткөнгө кезек келдиби?

Албетте, маселе бар. Мындай кыйын мезгилде ата-энелерге жана студенттерге дагы түшүнүү менен мамиле кылуу керек. Менин оюмча, кырдаалдан чыгуунун жолдору бар, алар эки тараптуу болуш керек.

Биринчиден, студенттердин санын азайтыш керек. Ооба, ансыз деле Кыргызстандын студенттеринин саны акыркы он жылдыкта 220 миңден 165 миңге чейин азайды.

Мындай көрүнүш демографиялык жана социалдык-экономикалык жагдайларга байланыштуу болуп келген. Эми Кыргызстандын коомчулугунун балдарга билим берүү көз карашындагы өзгөрүүлөр болушу керек. Совет мезгилиндеги мамлекеттик бюджеттин эсебинен балдарын куру намыс менен жапырт окутууга көнүп калган кыргызстандыктар рынок шартындагы акы төлөп окутууда деле балдарына сөзсүз жогорку билим берүү зарылчылыгы барбы же жокпу карап корүшү керек. Окутса дагы үй-бүлөлүк бюджетке карап, балдарга жогорку билим берүүнүн оптималдуу алгоритмин тандап мамиле кылууга убакыт жетти.

Маселеге саресеп салып, ой калчип көрсөк Кыргызстандагы билим берүү рыногунун калыптанып, өнүгүшүнүн, билим берүү акыларынын конъюктурасынын тенденцияларын аң-сезимдүү коомчулук чечет. Мисалы, Кыргызстандын ЖОЖдорунун арасында курч атаандаштык бар. Эгер, бир ЖОЖ окуу акысын өтө эле көтөрүп жиберсе башка ЖОЖду тандоого болот. Муну менен бааны иреттеп, бааны ыксыз көтөргөн ЖОЖду коомчулук банкрот кылып койсо болот. Муну Өкмөт же министр чечпейт, коомчулук чечет.

Экинчи жагынан, ЖОЖдордогу социалдык механизмдер жакшы иштеп, муктаж болгон студенттерге колдоо, жардам, жеңилдик, акы төлөөнү узартуу сыяктуу аракеттер жасалышы керек. Министрликтин маалыматы боюнча, өткөн жылы мамлекеттик ЖОЖдор 2500 студентке 21 млн сом өлчөмүндө жеңилдик берип, 23000 студенттин акы төлөө мөөнөтүн узартып берген. Ушундан улам ЖОЖдор 1,5 млрд сом өлчөмүндөгү чыгымдарга барышкан.

Албетте, ЖОЖдордун социалдык колдоо мүмкүнчүлүгү укуктук-нормативдик жактан колдоо таап, кеңейтилсе мындан дагы көбүрөөк иш-аракеттерди ишке ашырса болот.

Жыйынтыгында айтаарым, ыксыз тирешүүлөргө, курч мамилелерге жана радикалдык кадамдарга барып, жапырт талаптарды коюу менен маселени жапырт чечүүдөн көрө, иштиктүү жолдор аркылуу ар бир ЖОЖ, ар бир студент менен өз алдынча маселе чечкенибиз туура болот.

Бегим ТУРДАЛИЕВА